

Een kwalitatief onderzoek naar de behoeften van
leerkrachten in het schakelonderwijs, ten aanzien van de
taalondersteuning van NT2-leerlingen.

Bachelor thesis

Tess Huizing (348167)

***Academie voor Gezondheidsstudies/Opleiding
Logopedie***

18 Januari 2021

Osiriscode: LOVBT19/LODBT19

Begeleider: Marlies Oegema

1^e beoordelaar: Jeanette Edelijn

2^e beoordelaar: Renske de Vries

Wordcount: 5962

Samenvatting

Inleiding

Het aantal immigranten in Nederland neemt de afgelopen jaren erg toe en verwacht wordt dat dit zal blijven stijgen. Jongeren met een migratieachtergrond worden aanvankelijk opgevangen in Internationale Schakelklassen (ISK). Wanneer ze vanuit daar in verband met leerachterstanden op taal en/of rekenen niet kunnen doorstromen naar het regulier onderwijs, kunnen ze naar zogenoemde schakelklassen. Hier krijgen ze extra ondersteuning voor taal en rekenen. Leerlingen die in een schoolse situatie de Nederlandse taal leren, heten NT2-leerlingen. Zij hebben gemiddeld 4 tot 7 jaar extra taalondersteuning nodig om vaardig te worden in het Nederlands, wat cruciaal is om mee te kunnen draaien in de samenleving. Leerkrachten op de schakelscholen hebben echter vaak niet genoeg kennis over hoe zij deze NT2-leerlingen moeten ondersteunen. De logopedist zou mogelijk een belangrijke rol kunnen spelen. Daarom wordt er met dit onderzoek getracht een antwoord te vinden op de volgende onderzoeksvraag: *“welke behoefte aan ondersteuning van de logopedist hebben leerkrachten in het schakelonderwijs, ten aanzien van de taalondersteuning van NT2-leerlingen?”*

Methode

De data is verkregen door semi-gestructureerde interviews af te nemen. Zes leerkrachten zijn geïnterviewd, waarvan audio-opnames zijn gemaakt. De interviews zijn gehouden volgens een topic-lijst, welke is opgesteld op basis van resultaten uit eerder onderzoek en gevonden literatuur. Vervolgens zijn de interviews getranscribeerd en daarna open gecodeerd en axiaal gecodeerd.

Resultaten

Na het coderen van de interviews zijn er codes, supercodes en categorieën ontstaan. In de resultaten is onder andere naar voren gekomen dat leerkrachten behoefte hebben aan scholing over hoe zij taalondersteuning moeten bieden aan NT2-leerlingen. Binnen deze scholing zijn er wensen voor informatie over verschillende aspecten, waaronder informatie over de taken van de logopedist, het aanleren van lidwoorden, het formuleren van zinnen, culturele aspecten, werkvormen en materialen. Ook blijkt dat de leerkrachten graag meer woordenschatonderwijs vanuit de logopedist zouden willen. Daarnaast is er een wens voor een schoolbreed plan aangaande de taalondersteuning.

Discussie

Met dit onderzoek is inzichtelijk gemaakt hoe de logopedist kan bijdragen aan de ondersteuning van leerkrachten en daarmee de taalondersteuning van NT2-leerlingen te optimaliseren. Het onderzoek is uitgevoerd onder een relatief kleine onderzoeksgroep, wat inhoudt dat de resultaten voorzichtig dienen worden te geïnterpreteerd. Vervolgonderzoek zou kunnen worden gedaan door inzichtelijk te maken hoe de samenwerking tussen logopedist en leerkrachten geoptimaliseerd kan worden en daarmee de taalondersteuning voor NT2-leerlingen te verbeteren.

Kernwoorden: Leerkrachten, behoeften, NT2-leerlingen

Abstract

Introduction

The number of immigrants in the Netherlands has risen profoundly over the last years and is expected to keep growing. Young students with a migration background are initially received in Internationale Schakelklassen (ISK), loosely translated to International Transition Classes. If these students are unable to transfer to regular schooling, due to learning difficulties with the Dutch language or mathematics, they could attend so-called transitional schools. Here they will receive extra guidance in learning Dutch and/or mathematics. Students who are learning Dutch as a second language are called T2-learners. On average they need 4 to 7 more years of guidance in becoming fluent in the Dutch language, which is a crucial part of participating in society. Teachers in these transitional schools however often lack knowledge in how to support these students. A speech therapist could be a big part in solving this. Therefore, this study will seek to find an answer to the following question: *“what need for support from the speech therapist do teachers in transitional schools have with regard to language support for T2-learners?”*

Method

Data was obtained through semi-structured interviews. Six teachers were interviewed, of which audio-recordings were made. Each interview was held according to a topic-list, which had been set-up based on results of previously conducted studies and other literature. Thereafter the interviews were transcribed and then analyzed by open coding and axial coding.

Results

After coding the interviews, codes, supercodes and categories were created. The results show, among other things, that teachers declare having a need to get training in how to support the T2-learners. Within the training the teachers would like information about the tasks and knowledge of the speech therapist, teaching articles, formulating sentences, working methods and materials. Furthermore, teachers would like the speech therapist to facilitate more vocabulary lessons for the students. Finally, the teachers would like a plan that is implemented throughout the entire school about supporting the T2-learners in becoming fluent in Dutch.

Discussion

This study has made clear how the speech therapist can aid to support the teachers and with that optimize the support for the T2-learners. This study was conducted in a relatively small population, which means that all results must be interpreted carefully. Follow-up research can be conducted to investigate how the collaboration between the teachers and speech therapist can be optimized and therefore increase the level of guidance for the students.

Keywords: Teachers, Needs, T2-learners

1. Inleiding

In de afgelopen decennia is het aantal immigranten toegenomen en is Nederland steeds meer een meertalige samenleving geworden (KNAW, 2018). Immigranten vormen bijna een kwart van de Nederlandse bevolking en verwacht wordt dat dit zal blijven stijgen (CBS, 2020). In Nederland heeft 22% van de bevolking een migratieachtergrond, wat volgens het CBS (2020) de oorzaak is van de toename in meertaligheid. Meer dan 2,5 miljoen mensen in Nederland zijn opgegroeid met een andere taal naast het Nederlands (KNAW, 2018). Er zijn meerdere definities over meertaligheid bekend. In dit onderzoek wordt aangehouden dat een persoon als meertalig wordt gezien, wanneer hij/zij een substantieel deel van de tijd in aanraking komt met meer dan één taal (SLO, 2018).

Jongeren met een migratieachtergrond die nieuw zijn in het Nederlandse schoolsysteem, worden eerst opgevangen in Internationale Schakelklassen (ISK) (Scheltina, 2018). Het doel hiervan is om de leerling klaar te stomen voor het regulier (basis)onderwijs. Wanneer het niet lukt om de leerling te laten doorstromen naar het reguliere onderwijs, kan ervoor gekozen worden het kind naar een schakelschool te laten gaan. Een voorbeeld hiervan is een 10-14 school, een schakelschool waar leerlingen in de leeftijd van 10 tot 14 jaar extra ondersteuning krijgen, wanneer ze vanwege leerachterstanden op taal en/of rekenen niet naar het reguliere onderwijs kunnen. Op deze schakelscholen zijn veelal ook leerlingen aanwezig die Nederlands als tweede taal leren. De NT2-leerlingen volgen hier hetzelfde curriculum als de andere leerlingen op de school. Indien nodig bestaat er de mogelijkheid voor extra taal in een taalklas of via individuele logopedie.

Wanneer een kind rond het 10^e levensjaar in aanraking komt met een tweede taal, wordt er niet meer van taalverwerving gesproken, maar van tweedetaalleren (T2-leren). Taalverwerving houdt in dat het kind de taal op natuurlijke wijze eigen maakt (Bossers, Kuiken & Vermeer, 2017). Leerlingen die Nederlands als tweede taal leren, worden NT2-leerlingen genoemd (Blom & Blumenthal, 2019). Bossers et. al. (2017) en Schaerlaekens (2016) stellen dat het kind de tweede taal in dit geval leert in een schoolse situatie. Verschillende onderzoekers stellen dat een goede taalvaardigheid in het Nederlands cruciaal is om mee te kunnen draaien in het huidige onderwijssysteem en maatschappij (Kuiken & van der Linden, 2012; Onderwijsraad, 2017).

Onderzoeken naar het taalverwervingsproces hebben uitgewezen hoe belangrijk de rol van de omgeving is voor het T2-leren (Bossers et al., 2017). Hieronder valt het taalaanbod, waarmee bedoeld wordt wat voor input het kind krijgt aan taal. Taalaanbod wordt de basis geacht voor een goede taalontwikkeling (Kuiken & Vermeer, 2013). Idealiter zou het taalaanbod qua moeilijkheidsgraad net iets boven het niveau van de NT2-leerling moeten liggen. Op die manier is het aanbod begrijpelijk en kan er taal geleerd worden. Begrijpelijkheid is dus een voorwaarde voor het leren van nieuwe taalelementen (Bossers et al., 2017). Een afstudeeronderzoek van Nakken (2020), waarin onderzocht werd wat leerlingen op de schakelschool aangeven nodig te hebben om Nederlands als tweede taal te leren, bevestigt dit. Ook vinden de onderzochte leerlingen het essentieel om extra taalondersteuning te krijgen en draagt voldoende interactie bij aan het leerproces (Nakken, 2020).

Moedertaalsprekers spreken over het algemeen langzamer tegen NT2-leerlingen dan tegen leerlingen met Nederlands als moedertaal. Dit lagere spreektempo houdt in dat er zeer korte pauzes worden ingelast tussen woorden van een zin. Op die manier wordt het voor NT2-leerlingen makkelijker om losse woorden te identificeren. Het spreektempo wordt ook verlaagd doordat woorden beter worden gearticuleerd en vollediger worden uitgesproken (Bossers et al., 2017). De leerkracht zal dus zijn manier van praten moeten aanpassen aan wat de leerlingen kunnen bevatten (Pronk-Boerma, 1994).

Het taalaanbod voor NT2-leerlingen zou minder verschillende woorden moeten bevatten dan voor Nederlandstalige kinderen. Ook moeten er minder moeilijke, laagfrequente woorden en metaforen tegen NT2-leerlingen worden gebruikt (Bossers et al., 2017). Leerkrachten dienen te spreken in korte zinnen met

een eenvoudige, maar wel kloppende structuur. Hierbij is het belangrijk dat het geen onnatuurlijk taalgebruik wordt (Pronk-Boerma, 1994). Herhalingen zijn belangrijk, omdat daarmee het taalaanbod begrijpelijker wordt. De zin moet worden herhaald, al dan niet in een gewijzigde vorm. Doordat de inhoud nog eens op een andere manier wordt weergegeven, is interpretatie makkelijker (Bossers et al., 2017).

De begrijpelijkheid van het taalaanbod wordt verhoogd wanneer taal in context wordt gezet (Verhallen & Walst, 2011). Dit kan gedaan worden door verbale context te bieden, door bijvoorbeeld voorbeelden te geven, of non-verbale context te bieden, door bijvoorbeeld te wijzen naar een object. Belangrijk hierbij is dat de voorwerpen of afbeeldingen ook expliciet moeten worden benoemd, zodat de leerling de woorden erbij leren (Bossers et al., 2017).

Voor het succes van hun T2-leren zijn NT2-leerlingen veelal afhankelijk van hun omgeving (Bossers et al., 2017). NT2-leerlingen kunnen in interactie met hun omgeving nieuwe woorden en het gebruik daarvan leren. Ook kunnen NT2-leerlingen in interactie hun hypothesen over de taal bijstellen, door te controleren of hun uiting wordt gecorrigeerd of niet. Een leerling leert door interactie en heeft ruimte nodig om de taal te leren (Verhallen & Walst, 2011). Wanneer een leerling geen kans krijgt om deel te nemen aan gesprekken, zal het de taal minder snel leren (Kuiken & van der Linden, 2012). Hoe meer en hoe vaker NT2-leerlingen worden gedwongen in de tweede taal te praten, hoe meer ze de regels uitproberen en bijschaven (Bossers et al., 2017).

Onmisbaar voor de taalontwikkeling is het krijgen van feedback (Bossers et al., 2017; Kuiken & Vermeer, 2013; Verhallen & Walst, 2011). De uiteindelijke kwaliteit van de taalproductie wordt verhoogd, doordat de leerling leert het taalgebruik aan te passen en te verbeteren (Kuiken & Vermeer, 2013; Lowan, 2018). Wanneer leerkrachten geen feedback geven, worden fouten door de NT2-leerlingen herhaald en ingeslepen. Een leerling kan expliciet verbeterd worden, al kan het voor de NT2-leerling frustrerend werken om constant op fouten gewezen te worden (Bossers et al., 2017). De leerkracht kan de leerling impliciete feedback geven door de onvolledige of foute uiting op de juiste manier terug te geven. Dit bevordert de taalproductie van de NT2-leerling (Bossers et al., 2017).

Collier en Thomas (2002) benoemen dat NT2-leerlingen gemiddeld 4 tot 7 jaar extra taalondersteuning nodig hebben. In de praktijk blijkt dit echter zelden te gebeuren (Bokhorst & Leeuwestein, 2018). De gevolgen voor de leerling zijn dat taalproblemen veelal blijven bestaan, de schoolcarrière gevaar loopt en zelfs spreekangst kan ontstaan (Collier & Thomas, 2002). Voor veel NT2-leerlingen is het onderwijs de voornaamste plek waar ze in aanraking komen met de Nederlandse taal. De school is de meest invloedrijke plek en vervult dus een belangrijke rol (Kuiken & van der Linden, 2012; Lowan, 2018).

Het is de taak van de docent om het onderwijs zo goed mogelijk te laten aansluiten op de leerling, in het bijzonder de NT2-leerling. Dit doet hij door de leerling te begeleiden, zich te verdiepen in de culturele achtergrond van de leerling, de thuissituatie en de vooropleiding (BV NT2, 2019). De Onderwijsraad (2017) benoemt echter dat dit nog niet voldoende gebeurt. Scholen lijken te weinig kennis te hebben over de omgang met en begeleiding van NT2-leerlingen, omdat docenten te weinig geschoold blijken. Hacquebord (2004) bevestigt dit in een landelijke studie. Leerkrachten lijken onvoldoende geschoold, doordat structurele scholing over NT2-leerlingen op PABO's en lerarenopleidingen doorgaans ontbreekt (LPTN, 2017).

Veel leerkrachten erkennen dat NT2-leerlingen extra taalondersteuning nodig hebben. Echter voelen zij zich onzeker over hoe ze deze ondersteuning kunnen bieden (Duarte & Gunther, 2019). Hoewel leerkrachten in grote mate aangeven aandacht voor taalondersteuning in de les belangrijk te vinden, reageren zij minder positief wanneer gevraagd wordt naar de wijze waarop zij omgaan met het aanbieden van taal. Uit een afstudeeronderzoek van Van der Veen (2020) bleek dat de onderzochte leerkrachten op meerdere momenten aangaven niet altijd te weten hoe ze NT2-leerlingen het beste kunnen ondersteunen in het leren van de Nederlandse taal. De Nederlandse Vereniging voor Logopedie en Foniatrie (NVLF)

(2013) stelt het een taak van de logopedist om leerkrachten te instrueren over het taalaanbod en taalonderwijs in de klas.

De logopedist draagt vanuit zijn expertise bij aan de kwaliteit van het onderwijs, op het gebied van onder andere taal (Cox, Schulte & Kunst-Verberne, 2013). Julien (2012) benoemt dat het de taak van de logopedist is om altijd op de hoogte te blijven van recente ontwikkelingen omtrent de diagnostiek en begeleiding van meertalige kinderen. Ook is het nuttig om de belangrijkste taalkundige kenmerken te kennen (Julien, 2012). Dat wil zeggen dat het nuttig is specifieke kenmerken van de taal te kennen en beheersen, om ze waar nodig intensief te kunnen gebruiken als onderdeel van de taaltherapie (Schaerlaekens, 2016).

In de afgelopen jaren is de rol van de logopedist in het onderwijs veranderd (Cox et al., 2013). Communicatieproblemen als gevolg van spraaktaalproblemen worden tegenwoordig vaker in de klas behandeld. Logopedisten zijn daardoor steeds vaker als coach, begeleider, ondersteuner en/of trainer aan het werk, naast de reguliere curatieve werkzaamheden (Cox et al., 2013). De beperkingen en mogelijkheden van leerlingen (op spraak-taalgebied) moeten door de logopedist met de leerkracht gedeeld worden (Cox et al., 2013). De Cox et al. (2013) stellen daarnaast dat logopedisten dienen te bepalen waar behoefte aan is als het gaat om logopedische aspecten in de ontwikkeling van kinderen.

Uit bovenstaande literatuur kan geconcludeerd worden dat leerkrachten vaak niet over voldoende kennis en vaardigheden bezitten om NT2-leerlingen te ondersteunen in het leren van Nederlands als tweede taal. De onzekerheid van leerkrachten is aanleiding om te onderzoeken welke behoefte aan ondersteuning van de logopedist, de leerkrachten hebben om de NT2-leerlingen taalondersteuning te bieden. Daarom wordt met dit onderzoek getracht antwoord te vinden op de volgende onderzoeksvraag:

Welke behoefte aan ondersteuning van de logopedist hebben leerkrachten in het schakelonderwijs, ten aanzien van de taalondersteuning van NT2-leerlingen?

1.1 Doelstelling

Door inzichtelijk te maken wat leerkrachten al dan niet aangeven nodig te hebben aan ondersteuning van de logopedist ten aanzien van de taalondersteuning van NT2-leerlingen, is er de mogelijkheid aanbevelingen te doen voor het zetten van stappen naar mogelijk betere ondersteuning van NT2-leerlingen.

2. Methode

2.1 Onderzoeksmethode

In dit praktijkgerichte onderzoek is gebruik gemaakt van kwalitatieve onderzoeksmethoden. Dit soort onderzoek wordt bij voorkeur gebruikt om inzicht te krijgen in opinies, standpunten en ervaringen van deelnemers (van Borsel, 2009). Voor het uitvoeren van dit onderzoek is gebruik gemaakt van halfgestructureerde interviews.

Er is gekozen om halfgestructureerde interviews af te nemen, zodat er tijdens het interview ruimte en mogelijkheid was om van het onderwerp af te wijken of eigen inbreng te leveren (Baarda & van der Hulst, 2017). Dat de interviews halfgestructureerd zijn opgezet, houdt in dat er een vaste topiclijst is gehandhaafd (Verhoeven & Verhoeven, 2014).

2.2 Onderzoekspopulatie

Het onderzoek is uitgevoerd op een 10-14 school in de provincie Groningen. Alle deelnemers zijn leerkrachten op deze school en hebben minstens 3 jaar ervaring in het werken met NT2-leerlingen. Hier is voor gekozen om te kunnen waarborgen dat de behoeften niet op momentopnames berusten, maar terugkomend zijn. Ook is ervoor gekozen om leerkrachten te werven wie les geven in talige vakken. Deze keuze is gemaakt om te waarborgen dat het lessen bevatten waar zowel de leerkracht als de leerling veel taal produceren en ontvangen. De deelnemers zijn geworven via een mail met de deelnemersinformatie en de vraag om deelname. Om te kunnen waarborgen dat de behoeften van de leerkrachten zo goed mogelijk verdeeld zijn over de drie jaargroepen (BA+VVO, jaar 1, jaar 2) op de school, zijn uit elke jaargroep twee leerkrachten geïnterviewd. Dit komt uit op zes leerkrachten in totaal.

Voor de deelnemers zijn de volgende inclusiecriteria opgesteld:

- De deelnemers hebben minstens 3 jaar ervaring met het werken met NT2-leerlingen
- De deelnemers zijn werkzaam op de 10-14 school waar het onderzoek wordt uitgevoerd
- De deelnemers geven les in talige vakken

Op basis van de inclusiecriteria zijn zes deelnemers geworven. De persoonlijke kenmerken van de deelnemers zijn in tabel 1 weergegeven. Alle deelnemers aan het onderzoek kennen de op school werkzame logopedist.

Tabel 1. Persoonlijke kenmerken van de deelnemers

Deelnemer	Jaren ervaring met NT2-leerlingen.	Vakken waarin hij/zij lesgeeft	Jaargroepen
D1	15	Nederlands, rekenen, mens & maatschappij	VVO en jaar 2
D2	3	Nederlands, Engels, mentoraat, project	VVO
D3	23	Nederlands, rekenen, mens & maatschappij	Jaar 1 en jaar 2
D4	20	Mens en maatschappij, nieuwsbegrip	VVO, jaar 1 en jaar 2
D5	14	Nederlands, Engels, mens & natuur	VVO, jaar 1 en jaar 2
D6	20	Nederlands, CKV, project	BA, VVO en jaar 1

2.3 Dataverzameling

De interviews hebben plaatsgevonden op de school waar de deelnemers werkzaam zijn en hebben aan de huidige Corona-maatregelen voldaan. Dit houdt in dat er te allen tijde 1,5 meter afstand is gehouden en er geen handen zijn geschud. Van de interviews zijn geluidsopnames gemaakt. De topics die tijdens het interview zijn besproken, zijn in tabel 2 weergegeven. Deze topics zijn gebaseerd op wat in de eerder genoemde literatuur aangegeven wordt als deel van het T2-leren. Vooraf aan het interview is door de onderzoeker een toelichting gegeven over de context van het onderzoek. Ook is hier toegelicht dat alle gestelde vragen in relatie staan tot de taalondersteuning van NT2-leerlingen.

Tabel 2. Topiclijst

Topic	Subtopic	Uitgangsvraag	
Competentiegevoel (Duarte & Gunther, 2019; Hacquebord, 2004; Nakken, 2020; van der Veen, 2020)	Competentiegevoel t.a.v. taalaanbod	Op een schaal van 1 tot 5: heb je het gevoel dat je NT2-leerlingen voldoende ondersteuning kunt bieden op het gebied van taalaanbod?	
	Competentiegevoel t.a.v. feedback	Op een schaal van 1 tot 5: heb je het gevoel dat je NT2-leerlingen voldoende ondersteuning kunt bieden op het gebied van feedback?	
	Competentiegevoel t.a.v. interactie	Op een schaal van 1 tot 5: heb je het gevoel dat je NT2-leerlingen voldoende ondersteuning kunt bieden op het gebied van interactie?	
Ondersteuning in de les (Bossers et al., 2017; Collier & Thomas, 2002; Kuiken & van der Linden, 2012; Kuiken & Vermeer, 2013; Lowan, 2018; Pronk-Boerma, 1994; Verhallen & Walst, 2011)	Benodigheden t.a.v. taalaanbod	Wat heb jij als leerkracht nodig om NT2-leerlingen voldoende te kunnen ondersteunen in de les, op het gebied van taalaanbod?	
	Benodigheden t.a.v. feedback	Wat heb jij als leerkracht nodig om NT2-leerlingen voldoende te kunnen ondersteunen in de les, op het gebied van feedback?	
	Benodigheden t.a.v. interactie	Wat heb jij als leerkracht nodig om NT2-leerlingen voldoende te kunnen ondersteunen in de les, op het gebied van het faciliteren van interactie?	
Ondersteuning vanuit de logopedist (Julien, 2008; Cox et al., 2013; Schaerlaekens, 2016)	Huidige ondersteuning	Op welke manier krijg je nu ondersteuning van de logopedist?	
	Wensen voor de logopedist	Zou je qua ondersteuning iets anders willen vanuit de logopedist? <i>Op het gebied van taalaanbod</i> <i>Op het gebied van feedback</i> <i>Op het gebied van interactie</i>	
	Scholing	Opzet	Op welke manier en hoe vaak zou je scholing willen krijgen?
		Informatie	Op welk gebied zou je scholing willen krijgen?

Voor de start van het afnemen van de interviews is door de onderzoeker een interviewschema opgesteld. Dit schema diende tijdens de interviews als hulpmiddel en bevatte de introductie van het onderwerp, de topiclijst met uitgangsvragen en afsluiting.

Daarnaast is er voorafgaand aan de daadwerkelijke interviews een proefinterview afgenomen. Het proefinterview is afgenomen bij een persoon die voldoet aan alle inclusiecriteria, maar niet mee doet aan het daadwerkelijke onderzoek. Hier is voor gekozen om eventuele hiaten of overbodige zaken in de topiclijst te ontdekken. Na afname van het proefinterview bleek dat er geen interviewvragen aangepast hoefden te worden.

Om de deelnemers op hun gemak te stellen, is ruim de tijd genomen om het onderwerp te introduceren (Baarda & van der Hulst, 2017). In de introductie is tevens het doel en de inhoud uitgelegd. Tijdens het interview heeft de onderzoeker een actieve luisterhouding aangenomen, wat belangrijk is om goed te kunnen luisteren, door te vragen en samen te vatten.

2.4 Data-analyse

De geluidsopnames zijn getranscribeerd en verwerkt in de programma's ATLAS.ti Scientific Software Development GmbH (2020) en Microsoft® Excel®. Tijdens de data-analyse zijn fragmenten geselecteerd welke volgens de onderzoeker van belang waren om de onderzoeksvraag te beantwoorden. Daarna is er open gecodeerd, wat wil zeggen dat er passende codes zijn toegekend aan de gekozen fragmenten. Na het open coderen, is er axiaal gecodeerd. Dat wil zeggen dat de codes met elkaar vergeleken zijn en gegroepeerd in een overkoepelende code (Verhoeven & Verhoeven, 2014). Hierna is er selectief gecodeerd, wat wil zeggen dat de codes met elkaar vergeleken zijn en getracht is verbanden te vinden. De uiteindelijke codes, supercodes en categorieën zijn weergegeven in een visualisatie.

Doordat er voorafgaand aan het onderzoek aan de hand van de literatuur is vastgesteld welke topics er besproken zouden worden, is het onderzoek ook deductief uitgevoerd. Deze topics-lijst is na de data-analyse aangevuld met onderwerpen die tijdens het verzamelen van de data naar voren kwamen.

2.5 Ethische aspecten

Dit onderzoek valt niet onder de Wet Medisch Wetenschappelijk Onderzoek met mensen (WMO). Hierom was het niet nodig om toestemming te vragen aan een erkende Medisch-Ethische Toetsingscommissie (METc) voor aanvang van het onderzoek (WMO, z.d.).

Voor aanvang van de interviews hebben alle deelnemers een toestemmingsformulier en deelnemersinformatie gekregen, waarin verklaard werd wat het doel van het onderzoek is, hoe de privacy van de deelnemers is gewaarborgd en wat er met de opnames is gebeurd. Dit toestemmingsformulier is getekend door de deelnemer en interviewer, voordat het interview plaats heeft gevonden. Deelnemers mochten te allen tijde de toestemming weer intrekken.

Persoonsgegevens van de deelnemers, behalve de jaren ervaring, zijn zo veel mogelijk vermeden in de interviews. Wanneer wel persoonsgegevens genoemd werden, zijn deze geanonimiseerd in de verslaglegging en analyse.

3. Resultaten

Resultaten zijn gegenereerd door afname van zes interviews en zullen worden besproken aan de hand van de categorieën, supercodes en codes. De resultaten zullen per categorie worden weergegeven in een figuur en ondersteund met citaten.

Categorie 1: Ondersteuning van de logopedist

Figuur 1. Visualisatie resultaten: een overzicht van hoe leerkrachten aangeven ondersteuning van de logopedist te krijgen en wensen.

In figuur 1 is weergegeven op welke manier de leerkrachten aangeven op dit moment al ondersteuning van de logopedist te krijgen en hoe ze dit graag zouden willen. De resultaten zullen per supercode worden toegelicht.

1) Huidige ondersteuning

Vier van de leerkrachten gaven aan de leerlingbesprekingen belangrijk te vinden, waarin vragen gesteld kunnen worden aan de logopedist en is er mogelijkheid voor de logopedist om uitleg te geven over taalondersteuning bij NT2-leerlingen. Ook gaven vier leerkrachten aan altijd met vragen naar de logopedist toe te kunnen; D2: *“Als ik een vraag heb dan wandel ik absoluut bij hem naar binnen, die ondersteuning kan ik altijd van hem vragen”*. Deze vragen gaan bijvoorbeeld over werkvormen of het aanleren van zinsformuleringen. D2 en D6 gaven aan de preteaching, die uitgevoerd wordt door de logopedist en stagiaires, belangrijk te vinden; D6: *“Ik vind het al heel mooi dat de logopedist en stagiaires met het groepje NT2-leerlingen op de dinsdag en donderdag bezig zijn met taal”*. In deze preteaching wordt aan een bepaalde groep NT2-leerlingen woordenschatonderwijs aangeboden. Daarnaast gaven D1 en D2 aan het fijn te vinden dat zij verslag krijgen vanuit de logopedist over de werkzaamheden en voortgang van leerlingen in de Taalwerkplaats. Ook vonden D1 en D2 de inzet van logopedie-stagiaires belangrijk. D4 gaf aan onwetend te zijn over de ondersteuning die de logopedist kan bieden aan leerkrachten; D4: *“Ik denk dat die er ongetwijfeld is, maar ik vraag er nooit naar eigenlijk”*.

2) Wensen voor de logopedist

Alle leerkrachten gaven aan open te staan voor scholing door de logopedist. In de resultaten is onderscheid gemaakt tussen de opzet van de scholing en de gewenste informatie.

Opzet

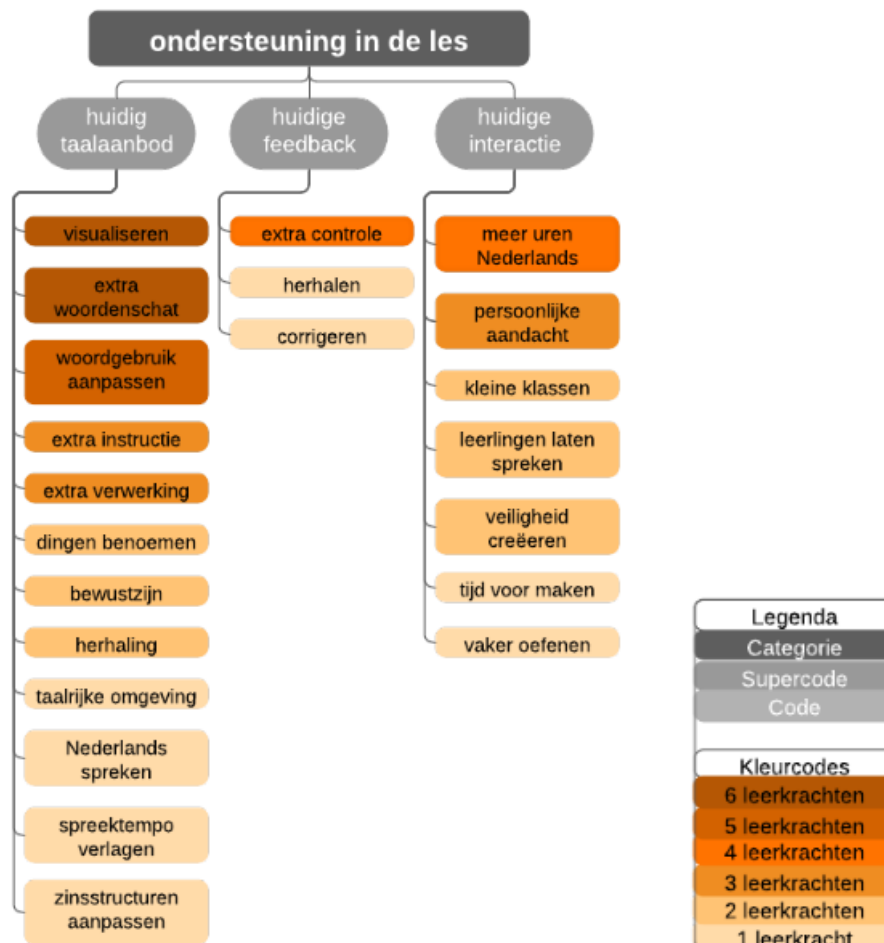
D2 gaf aan dat de scholing uitdagend genoeg moet zijn. D1 gaf aan dat de scholing praktisch van aard moet zijn; *D1: "Heel praktisch met opdrachten die je zou kunnen doen, dingen die je kan aanbieden"*. Daarnaast gaf D3 aan dat de scholing klassikaal mogelijk moet zijn. Over de kwantiteit van de scholing werd door de deelnemers verschillende antwoorden gegeven. D1 en D3 gaven aan dat eens per jaar voldoende zou moeten zijn. D2 gaf aan dat 6 bijeenkomsten goed zou zijn en D4 gaf aan dat een serie van drie of vijf bijeenkomsten gewenst is. Door de overige deelnemers is geen uitsluitend antwoord gegeven over de kwantiteit van de scholing.

Informatie

Vier leerkrachten gaven aan meer informatie te willen ontvangen over de werkzaamheden van de logopedist bij NT2-leerlingen. Ook gaven D1 en D6 aan meer informatie te willen over hoe ze met de culturele aspecten van het lesgeven aan NT2-leerlingen om moeten gaan; *D1: "Ik weet wel hoe ik NT2-ers taal moet geven, maar ik weet soms niet zo goed hoe ik met achtergronden om moet gaan"*. Daarnaast gaven D2 en D3 aan graag geschoold te willen worden in het aanleren van juiste zinsformuleringen. D4 gaf aan geschoold te willen worden in het geven van feedback aan NT2-leerlingen; *D4: "Hoe geef je daar nou feedback op? Misschien doe ik het wel helemaal verkeerd. Ik denk dat ik het goed doe, maar misschien is dat wel niet eens zo"*. Ook gaf D4 aan graag meer informatie te willen over het consolideren van de woordenschat bij NT2-leerlingen. D6 gaf aan meer informatie te willen over de beschikbare materialen voor NT2-leerlingen. D4 gaf aan geschoold te willen worden in het aanbieden van werkvormen voor het aanleren van de taal aan NT2-leerlingen. Daarnaast gaf D5 aan graag geschoold te willen worden in het aanleren van lidwoorden aan NT2-leerlingen; *D5: "Het juiste lidwoord gebruiken, voor mijn gevoel is dat iets wat je op een gegeven moment gewoon moet horen of voelen. Dat vind ik heel lastig; hoe doe je dat nou met leerlingen? Ik zou daar zeker meer over willen weten"*.

D1, D5 en D6 gaven aan graag te willen dat de logopedist woordenschatonderwijs aanbiedt aan alle NT2-leerlingen. Zij verwachtten dat dit zal zorgen voor een beter verloop van de lessen, doordat er in de lessen minder tijd hoeft te worden besteed aan het uitleggen van woorden. D5 en D6 gaven aan behoefte te hebben aan meer ondersteunende materialen. Daarnaast gaven D5 en D6 aan baat te hebben bij een schoolbreed plan voor de aanpak van taalondersteuning bij NT2-leerlingen; *D6: "Dat je dan ook als je iets concreets hebt liggen, dat je schoolbreed je er allemaal aan kan houden en dat dat ook voor de kinderen duidelijker is"*. D5 en D6 gaven aan graag te willen zien dat de logopedist in lessen komt kijken om de taalondersteuning te beoordelen en hulp te bieden waar nodig. D6 zou graag meer tips en aanbevelingen willen krijgen van de logopedist over de taalondersteuning bij NT2-leerlingen. Ook zag D5 graag dat het initiatief vanuit één punt komt en dat er vanuit de logopedist een algemeen beeld is van elke leerling, mogelijk door een screening uit te voeren wanneer een leerling wordt aangemeld op school; *D5: "Misschien zelfs wel vanuit de school gewoon een screening als ze binnenkomen ofzo, om te kijken van welke leerlingen hebben hulp nodig."*

Categorie 2: Ondersteuning in de les

Figuur 2. Visualisatie resultaten: een overzicht van hoe leerkrachten aangeven ondersteuning in de les aan te bieden.

In figuur 2 is weergegeven op welke manier de leerkrachten aangeven de huidige taalondersteuning in de les vorm te geven. De resultaten zullen per supercode worden toegelicht.

1) Huidig taalaanbod

Alle leerkrachten gaven aan dat ze visualisatie inzetten om taal aan te bieden; D6: *“Wat ik dan in de klas ook vaak doe is; op het digibord zoek ik het plaatje er bij en laat ik het plaatje zien.”*. Daarnaast gaven alle leerkrachten aan extra woordenschat aan te bieden aan de NT2-leerlingen in de les. Mogelijk heeft dit verband met de wens van leerkrachten voor woordenschatonderwijs door de logopedist. Alle leerkrachten gaven aan extra woordenschat aan te bieden, maar zouden ook graag willen dat de logopedist dit zou doen. Vijf leerkrachten gaven aan hun woordgebruik aan te passen voor NT2-leerlingen. Ook gaven vier leerkrachten aan extra instructie en verwerking aan te bieden. Daarnaast gaven D1, D3 en D4 aan voorwerpen en ‘dingen’ te benoemen. Ook gaven D1, D2 en D4 aan zich extra bewust te zijn van de taal die ze gebruiken; D4: *“Als ik aan het uitleggen ben, heb ik wel vaak dat ik dan denk van oh, dat zou een moeilijk woord kunnen zijn”*. Tevens geven drie leerkrachten aan te zorgen voor extra herhaling van zowel woorden als instructies. D4 gaf aan te zorgen voor een taalrijke instructie. D1 spreekt zoveel mogelijk Nederlands tegen de leerlingen. D3 gaf aan het spreektempo te verlagen wanneer ze met of tegen NT2-leerlingen spreekt; D3: *“Ik spreek van mezelf snel, maar dan niet [...] en*

helemaal als we in een kleiner groepje zitten, dan ga ik heel langzaam". Ook gaf D3 aan de zinsstructuren makkelijker te maken in het spreken met NT2-leerlingen.

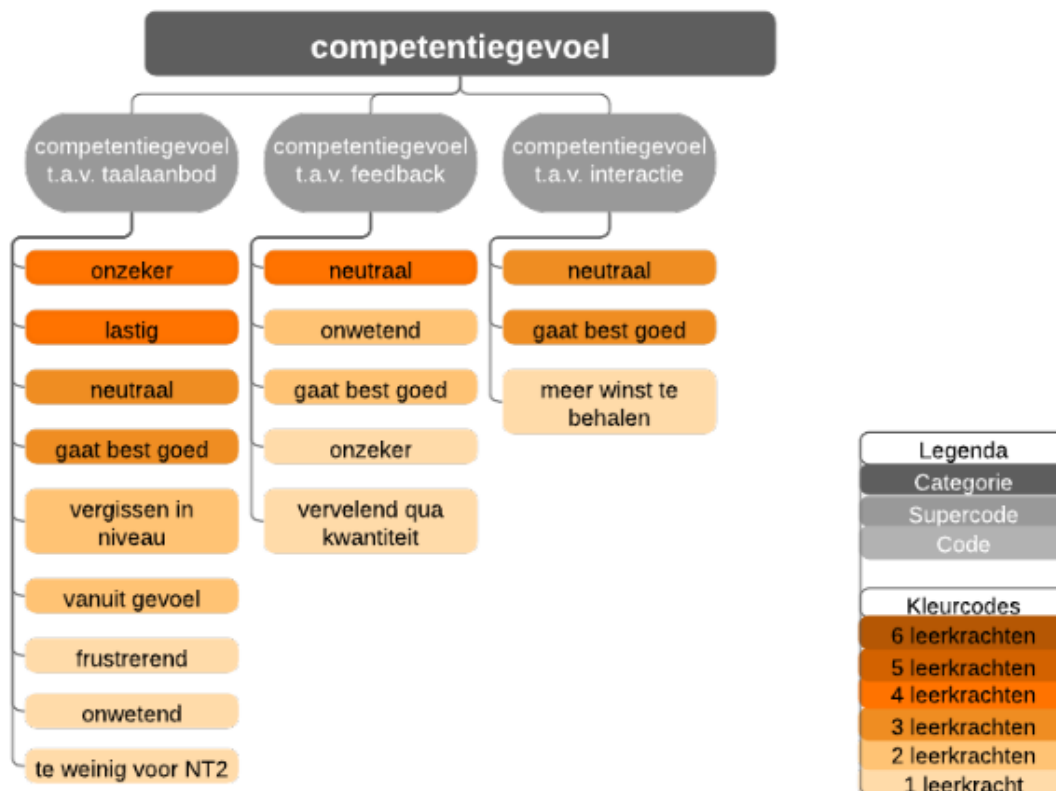
2) Huidige feedback

Vier van de leerkrachten gaven aan de NT2-leerlingen extra te controleren, door ze te vragen de uitleg of uiting te herhalen; D5: "Ik laat de NT2-ers verwoorden wat ze moeten gaan doen, om te controleren of ze het hebben begrepen". Daarnaast gaf D2 aan de uiting van de NT2-leerling op de juiste manier te herhalen, of te corrigeren.

3) Huidige interactie

Vier van de leerkrachten gaven aan dat de NT2-leerlingen op de onderzochte school meer uren Nederlands krijgen dan leeftijdsgenoten op het regulier onderwijs. Dit komt de interactie ten goede, doordat er meer tijd is voor interactie met leerlingen. Ook gaven D1, D2 en D5 aan meer persoonlijke aandacht te besteden aan interactie met NT2-leerlingen; D1: "ik denk dat het heel belangrijk is dat alle leerlingen even elke dag gezien worden, dat 'ie het gevoel heeft gehad dat 'ie echt gezien is". D1 en D3 gaven aan het fijn te vinden dat de klassen klein zijn, zodat er met en voor leerlingen individueel meer tijd is om te spreken. Tevens gaven twee leerkrachten aan het belangrijk te vinden veiligheid te creëren voor de NT2-leerlingen. Daarnaast gaven twee leerkrachten aan NT2-leerlingen veel aan het woord te laten. D2 gaf aan nog vaker te willen oefenen met het faciliteren van interactie en hier zelf tijd voor te moeten maken.

Categorie 3: Competentiegevoel

Figuur 3. Visualisatie resultaten: een overzicht van het competentiegevoel van leerkrachten op het gebied van taal aanbod, feedback en interactie.

1) Competentiegevoel ten aanzien van taalaanbod

Op een schaal van 1 tot 5, daarbij is 1 helemaal niet, 2 een beetje, 3 neutraal, 4 best goed en 5 heel goed, scoren D3, D5 en D6 zichzelf 'neutraal' op het gebied van taalaanbod. D6 gaf aan onwetend te zijn. Ook gaf D5 aan het gevoel te hebben dat het taalaanbod dat zij kan bieden te weinig is voor NT2-leerlingen. D5 en D6 geven aan vaak vanuit het gevoel te handelen; D6: *"Ik denk dat wij nu heel erg vanuit het gevoel werken in plaats van dat we het systematisch doen"*. D1, D2 en D4 scoren zichzelf 'best goed'. D2 en D4 leerkrachten gaven aan af en toe het gevoel te hebben zich te vergissen in het niveau van de NT2-leerlingen. D4 vond het af en toe frustrerend om niet precies te weten hoe de woordenschat aan NT2-leerlingen aangeboden moet worden. Het gevoel dat het taalaanbod te weinig is voor NT2-leerlingen, heeft mogelijk samenhang met de wens voor de logopedist om woordenschatonderwijs aan te bieden.

2) Competentiegevoel ten aanzien van feedback

Op een schaal van 1 tot 5 scoren vier leerkrachten zichzelf 'neutraal' op het gebied van feedback. De andere twee leerkrachten scoren zichzelf hier 'best goed'. D2 en D4 gaven aan onwetend te zijn over hoe ze feedback moeten geven over de taal van NT2-leerlingen; D4: *"Ik heb op dit moment nog niet genoeg kennis over hoe je feedback moet geven over de taal van die leerlingen"*. Daarnaast gaf D2 aan onzeker te zijn over het geven van feedback en dat de kwantiteit van de feedback vervelend kan voelen. Het competentiegevoel van de leerkrachten op dit gebied heeft mogelijk verband met de wens om scholing te ontvangen van de logopedist op het gebied van feedback geven.

3) Competentiegevoel ten aanzien van interactie

Op een schaal van 1 tot 5 scoren drie leerkrachten zichzelf 'neutraal' op het gebied van interactie. De andere drie leerkrachten scoren zichzelf hier 'best goed'. D2 gaf aan te denken dat er meer winst te behalen valt op het gebied van interactie.

4. Discussie

In dit onderzoek is gezocht naar een antwoord op de vraag welke behoefte aan ondersteuning van de logopedist, leerkrachten in het schakelonderwijs nodig hebben om NT2-leerlingen taalondersteuning te bieden. De behoeften van zes leerkrachten zijn in kaart gebracht. Uit de resultaten is gebleken dat leerkrachten scholing van de logopedist, ondersteunende materialen voor NT2-leerlingen, een schoolbreed plan voor de taalondersteuning, meer woordenschatonderwijs door, het in lessen kijken, een algemeen beeld van alle leerlingen en een logopedische screening van alle leerlingen wensen. Ook blijkt uit de resultaten dat leerkrachten op dit moment bepaalde ondersteuning ontvangen en deze waarderen, hieronder valt de bijdrage van de logopedist in de leerlingbesprekingen, de ruimte voor het stellen van vragen, de preteaching, de inzet van stagiaires en de korte lijntjes in de school. De resultaten zullen hieronder nader worden toegelicht, verklaard en in context van bestaande literatuur geplaatst.

De leerkrachten benoemen unaniem dat zij meer scholing zouden willen over de taalondersteuning bij NT2-leerlingen. Zij vinden dat er te weinig scholing plaatsvindt op opleidingen en binnen de school waar zij werkzaam zijn. Het tekort aan scholing wordt bevestigd door een onderzoek van Hacquebord (2004) en de LPTN (2017), waardoor gesuggereerd kan worden dat scholing een belangrijk onderdeel is in het kunnen ondersteunen van NT2-leerlingen. Meerdere leerkrachten gaven aan dat zij af en toe onzeker zijn over hun handelen en de taalondersteuning vanuit gevoel te bieden, zonder voldoende theoretische kennis. Deze kennis van de leerkracht op het gebied van NT2-leren is volgens Lowan (2018) cruciaal om leerlingen te kunnen ondersteunen en begeleiden. Ook wordt door Emmelot & Van Schooten (2006) benoemd dat de training en scholing van leerkrachten, gericht op technieken om interactie te optimaliseren, van groot belang is. Dat de scholing uitdagend en klassikaal mogelijk moet zijn volgens de leerkrachten, wordt ondersteund door een rapport van Emmelot, van Schooten & Timman (2001). Hier

wordt bevestigd dat leerkrachten scholingen en cursussen vaak ervaren als theoretisch, terwijl zij graag praktische informatie en tips zouden willen. Wanneer scholingen en cursussen slechts theoretisch aangeboden worden, wordt dit ervaren als saai en onhaalbaar (Emmelot et al., 2001).

Over de kwantiteit van de scholingen wordt verschillend gedacht door de leerkrachten in dit onderzoek. Dit loopt uiteen van ééns per jaar tot zes of meer bijeenkomsten. Dit verschil zou verklaard kunnen worden door het aantal dagen waarop de leerkrachten werkzaam zijn op de school; niet alle leerkrachten werken fulltime. Mogelijk zorgt dit voor verschillende wensen in de kwantiteit van de scholing. Doordat er te weinig scholing is voor leerkrachten, zou de logopedist hier, gezien zijn adviserende en coachende rol, een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan het taalonderwijs door zijn kennis en expertise te delen (Julien, 2012; Cox et al., 2013). Cox, Schulte & Nannes (2011) benoemen dat het een taak van de logopedist is om zorg te dragen voor voorlichtingen aan docenten op het gebied van logopedische aspecten, waaronder de taalondersteuning van NT2-leerlingen. Het competentiegevoel van de leerkrachten op alle gebieden wordt gescoord op 'neutraal' of 'best goed'. Mogelijk wordt dit competentiegevoel beter wanneer zij scholing hebben ontvangen van de logopedist.

Benoemd wordt dat leerkrachten graag meer informatie willen ontvangen over de culturele aspecten die bij het lesgeven aan NT2-leerlingen komen kijken. De verschillen in cultuur tussen de leerkracht en leerlingen wordt als lastig ervaren, dit wordt bevestigd door Emmelot, van Schooten & Timman (2001). Door leerkrachten te scholen in cultuurverschillen, kan mogelijk een beter leerklimaat gecreëerd worden voor NT2-leerlingen (Kuiken & Vermeer, 2013). Op dit moment kan echter geen uitspraak worden gedaan over wie deze scholing zou moeten verzorgen, aangezien dit in de op dit moment gepubliceerde literatuur niet benoemd wordt. Mogelijk valt dit buiten de taken van de logopedist.

Leerkrachten zouden graag meer informatie willen krijgen van de logopedist over zinsformulering en het aanleren van lidwoorden. Leerkrachten ervaren dat NT2-leerlingen hier veel moeite mee hebben, wat wordt bevestigd door een studie van Blom (2010). Lowan (2018), Orgassa (2009) en Hacquebord (2004) bevestigen dat NT2-leerlingen het aanleren van het juiste lidwoord een moeilijk onderdeel vinden en hier veel fouten in worden gemaakt. Ook hier zou de logopedist, gezien zijn kennis en vaardigheden, een bijdrage kunnen leveren. De logopedist is opgeleid in het begrijpen van zinsstructuren en om problemen in de grammatica te verhelpen. Ook ondersteunt de logopedist, door zijn kennis op dit gebied, de leerkracht bij het verminderen van het effect van taalproblemen van het kind (Cox et al., 2011).

Het geven van feedback wordt door leerkrachten als lastig en zelfs vervelend ervaren. Een deel van de leerkrachten is onwetend over hoe de feedback gegeven moet worden en zou hier door de logopedist graag in geschoold willen worden. Lowan (2018) beschrijft het geven van feedback als een cruciaal onderdeel in het leren van Nederlands als tweede taal. Hier zou de logopedist een bijdrage kunnen leveren, bijvoorbeeld door leerkrachten aan te leren hoe ze expansie kunnen toepassen. Dit is een manier om impliciete feedback te geven, waarbij uitingen worden herhaald en uitgebreid (Schaerlaekens, 2016).

De onderzochte leerkrachten gaven aan dat ze graag zouden willen dat de logopedist meer woordenschatonderwijs aanbiedt aan de NT2-leerlingen. In moedertaalmethoden Nederlands wordt traditioneel gezien weinig aandacht besteed aan de woordenschat (Vermeer, 2003). Dit zou ervoor kunnen zorgen dat leerkrachten ervaren te weinig tijd te hebben om alle woorden aan NT2-leerlingen uit te leggen. Door de specialisaties en kennis van de logopedist, zou hij een bijdrage kunnen leveren aan het vergroten van de woordenschat van alle NT2-leerlingen op de school. Zoals Cox et al. (2011) benoemen, heeft de logopedist kennis over diverse logopedische interventies, waardoor een kind onder andere in staat is nieuwe woorden te leren en zijn woordenschat uit te breiden. Hierdoor functioneert het kind beter in de klas en heeft het meer kansen in de toekomst (Cox et al., 2011). De logopedist biedt strategieën aan voor het leren en ophalen van woorden, indien nodig met het gebruik van gebaren en/of een communicatiehulpmiddel (Cox et al., 2011).

Ook hebben de leerkrachten behoefte aan een schoolbreed plan over hoe de taalondersteuning bij NT2-leerlingen er uit zou moeten zien. Zij ervaren dat op dit moment iedereen voor zichzelf bepaalt

wat er gebeurt in lessen aan taalondersteuning. Een plan zou volgens hen moeten bijdragen aan saamhorigheid binnen de school en een betere taalondersteuning. Dit past bij de taken die de logopedist in het onderwijs heeft (Cox et al., 2013). De doorgaande lijn tussen de logopedie en de klassensituatie wordt sterker wanneer de logopedist en leerkracht hun aanpak afstemmen (Cox et al., 2011). Daarnaast zouden de leerkrachten graag zien dat de logopedist in lessen komt kijken om te beoordelen hoe de huidige taalondersteuning geboden wordt en wat hierin nog te verbeteren valt. Dit past ook binnen de taken van de logopedist in het onderwijs (Cox et al., 2013). Cox et al. (2011) benoemen dat de intensieve samenwerking tussen de logopedist en de leerkracht een belangrijke rol heeft in de taalontwikkeling van de leerlingen. Hieronder valt het observeren van leerkrachten en dient besproken te worden hoe de leerkracht de communicatie van de leerling het beste kan begeleiden. Zoals door Law (in Cox et al., 2011) wordt benoemd, is het de taak van de logopedist om de leerkracht te ondersteunen in het versterken van de communicatie, zodat de les optimaal kan worden afgestemd op de onderwijsbehoefte van de leerling.

De wens voor een algemeen beeld van alle leerlingen en een screening vanuit de logopedist, wordt bevestigd in de taken van de logopedist (Cox et al., 2013). Hoewel er op dit moment al een screening plaatsvindt op de onderzochte school en er op die manier al een algemeen beeld is van elke leerling, blijkt dit niet duidelijk genoeg voor leerkrachten. Hier lijkt dus een discrepantie te zijn tussen de taken van de logopedist en de bekendheid hiervan onder de onderzochte leerkrachten.

Dit onderzoek bevat een aantal sterkere en zwakkere methodologische aspecten die de betrouwbaarheid en validiteit hebben beïnvloed. Wegens een beperkte beschikbare tijd is het onderzoek binnen een relatief kleine onderzoeksgroep uitgevoerd. Dit heeft de generaliseerbaarheid van de resultaten negatief beïnvloed. Een sterker methodologisch aspect van dit onderzoek is dat er door het uitvoeren van semi-gestructureerde interviews ruimte was voor eigen inbreng van de leerkrachten. Hierdoor zijn nieuwe inzichten ontstaan. Ook heeft deze onderzoeksmethode ervoor gezorgd dat er goede mogelijkheid was voor het doorvragen bij onduidelijkheden en mogelijke sociaal wenselijke antwoorden.

Dit onderzoek heeft inzichtelijk gemaakt welke behoefte aan ondersteuning van de logopedist de leerkrachten aangeven nodig te hebben om taalondersteuning te bieden bij NT2-leerlingen. Op basis van de resultaten zijn de volgende aanbevelingen opgesteld, voor het werkveld en vervolgonderzoek:

Aanbevelingen voor het werkveld

- Wenselijk is om scholing te organiseren voor leerkrachten op het schakelonderwijs. Door middel van scholing door de logopedist, kunnen leerkrachten mogelijk een betere taalondersteuning bieden aan NT2-leerlingen door hun kennis en vaardigheden te vergroten.
- Wenselijk is om de logopedist woordenschatonderwijs aan te laten bieden aan alle NT2-leerlingen. Op deze manier ontvangen de leerlingen meer woordenschataanbod, zonder de werkdruk voor de leerkracht te vergroten.
- Wenselijk is om een schoolbreed logopedisch plan op te stellen voor de taalondersteuning van NT2-leerlingen. Gezien de specialisatie van de logopedist kan hij hier een grote bijdrage aan leveren, waardoor alle NT2-leerlingen dezelfde ondersteuning kunnen ontvangen.
- Wenselijk is om door de logopedist in lessen te kijken, om op die manier inzicht te krijgen in de huidige taalondersteuning en aanbevelingen te kunnen doen voor de mogelijke verbetering hiervan.
- Wenselijk is om het algemeen beeld welke de logopedist heeft van alle leerlingen, waaronder de uitgevoerde screenings, duidelijker kenbaar te maken aan leerkrachten. Op deze manier is het voor leerkrachten mogelijk inzichtelijker welke informatie al bij de logopedist bekend is over een leerling.

- Wenselijk is om aan leerkrachten inzichtelijker te maken welke taken en kennis de logopedist heeft, om ervoor te zorgen dat leerkrachten beter weten waarvoor zij naar de logopedist kunnen stappen.

Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

- Wenselijk is om vervolgonderzoek te doen naar de rol van de logopedist (in het uitvoeren van scholing) op het gebied van culturele aspecten die komen kijken bij het lesgeven aan NT2-leerlingen. Door hier onderzoek naar te doen, wordt mogelijk duidelijker wie de scholingswens kan voldoen.

Literatuurlijst

- ATLAS.ti Scientific Software Development GmbH (2020). ATLAS.ti: The Qualitative Data Analysis & Research Software. ATLAS.ti
- Baarda, B., & Van der Hulst, M. (2017). *Basisboek Interviewen. Handleiding voor het voorbereiden en afnemen van interviews* (4^e druk). Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Blom, E. (2010). Effects of input on the early grammatical development of bilingual children. *International Journal of Bilingualism*, 422-446.
- Blom, E., & Blumenthal, M. (2019). *Wanneer verloopt de verwerving van Nederlands als tweede taal te traag*. Geraadpleegd op 21-09-2020, van <http://vhz-online.nl/wanneer-verloopt-de-verwerving-van-nederlands-als-tweede-taal-te-traag>
- Bokhorst, M., & Leeuwestein, H. (2018). *De school als doorgangshuis*. Omgaan met tijdelijke migratie in het onderwijs. Den Haag.
- Bossers, B., Kuiken, F., & Vermeer, A. (2017) *Handboek Nederlands als tweede taal in het volwassenenonderwijs*. Bussum: Coutinho.
- BV NT2. (2019). *Competentieprofiel & Certificering van docenten Nederlands als Tweede Taal*. Amersfoort: Klomp Grafische Communicatie.
- CBS. (2020). *Kernprognose 2019-2060: 19 miljoen inwoners in 2039*. Geraadpleegd op 21-09-2020, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2019/kernprognose-2019-2060-19-miljoen-inwoners-in-2039/4-ontwikkeling-van-de-bevolking>
- Collier, V. P., & Thomas, W. P. (2002). A National Study of School Effectiveness for Language Minority Students' Long-Term Academic Achievement. *UC Berkeley: Center for Research on Education, Diversity and Excellence*.
- Cox, E., Schulte, M., & Nannes, R. (2011). *Logopedie in het speciaal basisonderwijs en speciaal onderwijs*. NVLF
- Cox, E., Schulte, M., & Kunst-Verberne, E. (2013). *Nederlandse Vereniging voor Logopedie en Foniatrie: Standaarden onderwijs*. NVLF
- Duarte, J., & Gunther, M. (2019). *Meer meertaligheid in het basisonderwijs... Ja maar, hoe? Nieuwe inzichten door meertaligheidsprojecten*. Geraadpleegd op 21-09-2020, van https://vangorcumtijdschriften.nl/meertaal/wpcontent/uploads/sites/7/2019/01/MEERT201802_14-17_Joanna-Duarte_Meertaligheid-in-het-basisonderwijs.pdf
- Emmelot, Y., & Van Schooten, E. (2006). *Effectieve maatregelen ter bestrijding van taalachterstanden in het primair onderwijs*. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut.

- Emmelot, Y., Van Schooten, E., & Timman, Y. (2001). *Determinanten van succesvol NT2-onderwijs*. Samenwerkingsverband SCO-Kohnstamm Instituut en ITTA Universiteit van Amsterdam
- Hacquebord, H. (2004). *Taalproblemen en taalbehoeften in het voortgezet onderwijs. Leerlingen en docentenvragenlijsten als instrumenten voor taalbeleid*. 5(2), 17-28
- Julien, M. (2008). *Taalstoornissen bij meertalige kinderen. Diagnose en behandeling*. Julien en Harcourt Assessment BV.
- Julien, M. (2012). Meertalige kinderen met een logopedisch probleem: Hoe ga je met ze om? *Signaal*.
- KNAW. (2018). *Talen voor Nederland*. Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. Geraadpleegd van 21-09-2020, van <https://www.knaw.nl/nl/actueel/publicaties/talen-voor-nederland>
- Kuiken, F., & Van der Linden, E. (2012). Het succes van tweetalig opvoeden. *Gids voor ouders en opvoeders*.
- Kuiken, F., & Vermeer, A. (2013). *Nederlands als tweede taal in basisonderwijs*. Amersfoort: ThiemeMeulenhoff.
- Lectoreninitiatief Professionalisering Taalonderwijs Nieuwkomers (LPTN). (2017). *Ruimte voor nieuwe talenten. Keuzes rond nieuwkomers op de basisschool*.
- Lowan. (2018). *O jee, een NT2-leerling in de klas! Een handreiking NT2 voor docenten in het VO en MBO*. Amsterdam: Lowan.
- Nakken, M. (2020). *Leerlingen aan het woord. Onderzoek naar wat leerlingen nodig hebben in het onderwijs om Nederlands als tweede taal te leren*. (Afstudeeropdracht). Logopedie, Hanzehogeschool, Groningen.
- Onderwijsraad. (2017). *Vluchtelingen en onderwijs*. Geraadpleegd op 21-09-2020, van <https://www.onderwijsraad.nl/publicaties/adviezen/2017/02/23/vluchtelingen-en-onderwijs>
- Orgassa, A. (2009). *Specific language impairment in a bilingual context. The acquisition of Dutch inflection by Turkish-Dutch learners*. Utrecht: LOT.
- Pronk-Boerma, M. (1994). *Logopedie voor onderwijsgeevenden* (3^e druk). Baarn: Uitgeverij Nelissen.
- Schaerlaekens, A. (2016). *De taalontwikkeling van het kind* (2^e druk). Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Scheltina, F. (2018). *Wat kan een ISK-leerling aan?* Geraadpleegd op 21-09-2020, van <https://didactiefonline.nl/artikel/wat-kan-een-isk-leerling-aan>
- SLO. Nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling (2018). *Meertaligheid in primair en voortgezet onderwijs. Een stand van zaken en curriculaire aanbevelingen*. Enschede: SLO.

- Van Borsel, J. (2009). *Wetenschappelijk onderzoek in de logopedie* (3^e druk). Leuven: Uitgeverij Acco.
- Van der Veen, C. (2020). *Taalondersteuning bij NT2-leerlingen in het schakelonderwijs*. (Afstudeeropdracht). Logopedie, Hanzehogeschool, Groningen.
- Verhallen, M., & Walst, R. (2011). *Taalontwikkeling op school. Handboek voor interactief taalonderwijs* (2^e druk) Bussum: Coutinho.
- Verhoeven, N., & Verhoeven, P.S. (2014). *Wat is onderzoek?: Praktijkboek voor methoden en technieken*. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.
- Vermeer, A. (2003) *NT2-onderwijs en onderwijs Nederlands als moedertaal*. Alphen aan de Rijn: Kluwer.
- WMO. (z.d.) *Wet medisch-wetenschappelijk onderzoek met mensen*. Geraadpleegd op 21-09-2020, van <https://wetten.overheid.nl/BWBR0009408/2020-01-01>